

Om språkdevalverande och självspåkande insändare

TEXT: BERTEL NYGÅRD

Bland Monty Pythons filmer står "Life of Brian" i en klass för sig. En oförglömlig scen är den i fängelsehålan, där Brian möter en annan jude som varit upphängd på väggen i tjugo år och är djupt tacksam mot de romerska ockupanterna, som vet hur man lär de förtryckta veta hut. Han beundrar dem för det och är lycksalig i sitt lidande. God bless the Romans!

Ofta tänker jag på den filmscenen när jag läser självspåkande inlägg i språkdebatten. Vasabladets Kenneth Myntti talade nyligen i en ledare (5.10) om devalveringen av Svenskfinland. Devalvering pågår på olika plan, ofta dikterad av den statliga överheten men också frammaskinerad av vissa finlandssvenska kretsar. Det senare är självspåkning och har att göra med en ofattbar skammens tradition, för att tala med Rabbe Forsman i en intressant analys av Hufvudstadsbladet i senaste numret av tidskriften Resonans.

DEN STORA DEVALVERINGEN av finlandssvenskheten just nu är den pågående kommunslakten, som drastiskt minskar antalet svensk- och tvåspråkiga kommuner. På några få år har antalet gått ned från 63 till 49. I Vasaregionen, där flera kommuner har stabil svenskmajoritet, försöker överheten och dess uppbackare göra dessa majoriteter till minoritet. Vår kulturella valuta sjunker i värde.

Vi devalverar också oss själva exempelvis genom att fusionera bokförlag och slå samman tid-

ningsredaktioner, så att allt blir en utsmetad, formlös massa.

JAG LÄSTE en devalverande insändare i Vasabladet (27.9) av före stadsdirektören i Närpes, Gustav Skuthälla. Han har badat bastu med en finskspråkig medborgare, som säger att hetsen mot svenskheten bottnar i irritation över att finlandssvenskarna identifierar sig med Sverige och rikssvenskarna. "Som man ropar får man svar", skriver Skuthälla. Resonemanget ligger snubblande nära det Pohjalains förra chefredaktör Markku Mantila gjorde sig till tolk för, när han klassade svenskösterbottniska kommunalpolitiker som landsförrädare, närmare bestämt politiker som sätter sig på tvären i kommunslukarprocessen. Gustav Skuthälla sällade sig genast till Mantilas hejklack. En annan gång var vi osolidariska med landets språkmajoritet därför att vi alltför sällan besöker tangomarknaden i Seinäjoki.

Finns det någon trovärdighet kvar efter sådana magplask? Mantila försökte kriminalisera svenskösterbottningar som står upp för svenskan och fick uppbackning från en känd SFP:are i Närpes!

NU ÅTERKOMMER Skuthälla till vårt ofosterländska beteende. Han låter förstå att Närpesborna bryter mot Mantilakoden genom att i kabelnätet placera Sveriges tv-kanaler på de inledande kanalnumren. Vi andra påstås synda genom att veta mer om Sverige än om vårt eget land. Det sistnämnda kan vi tillbakavisa genom att lägga fram fakta, men det är ointressant. Det intressanta är att svensktillvänderheten görs till en synd. Slentrianmässigt och oreflekterat gör Skuthälla den saken till något nytt, något som kommit med "det rikssvenska, mass-mediala bruset".

Ingenting kan vara mer felaktigt. Svenskösterbottningarnas orientering mot Sverige är ett gammalt och högst naturligt fenomen. Den finlandssvenska kulturen är rik, men varför skulle vi

exkludera den mångfald större kultur på vårt modersmål som finns på andra sidan viken? Det är tydligt något vi ska skämmas för.

Jag erinrar mig en intervju för många år sedan med en framgångsrik margarinforskare med rötter i Österbotten. Han förklarade att svensk tv i Österbotten borde begränsas så att folk tvingas lära sig finska. Det leder mig till en självklar slutsats: margarinkemisk begåvning går inte nödvändigtvis hand i hand med allmänmänsklig klokskap.

LIVLIGA KONTAKTER över Bottniska viken har funnits i alla tider – så länge vi rört oss på havet. Varför har de sydligaste österbottningarna ett riksvenskt sje-ljud? Varför liknar Närpesbornas aljud stockholmarnas? Varför har fågelarterna på andra sidan Kvarken så ofta samma (eller snarlika) namn som på Vörådialekten?

Jag vet inte om språkforskarna håller med mig om de två första punkterna, men så uppfattar jag det. Lyssna när Sidebyborna säger "hsjöhsjuk", och det är bara på andra sidan viken du hör samma uttal. Somliga tror att Kvarkentrafiken kom till med bilfärjorna. Vi åkte över Kvarken långt före det, och det är högst naturligt. Det var lättare att färdas till sjöss än i näst intill väglöst land. Sjön har förenat mer än skilt åt.

KULTURELLT DÅ? Klockrent där också – kontakterna kom inte alls med televisionen och mediebruset. Svensk veckopress har längre tillhört vardagen, liksom dagspress. Själv växte jag upp med bland annat Levande Livet, Allers, Folket i Bild, Se, Fantomen och 91:an Karlsson. Dagliga Stockholms-Tidningen var inte ovanlig i Österbotten på 1950- och 60-talen.

Vad visades på de tidigaste biograferna i Österbotten, i några fall redan på 1930-talet? Svar: filmer med Thor Modéen, Edvard Persson, Åke Söderblom och Sickan Carlsson. Titlarna var exempelvis "Hälsingar" och "Drömmen på fåbodvallen".

Om någon svikit landet så har jag ingen aning om vilka det var och hur det gick till. Men nu är ju talet om svek bara struntprat och ingenting annat. Skuthällas bastukompis får ha sin syn på finlandssvenskarna, men varför lyssna till och hänga upp sig på sådana irrationella tankar? Varför ska en känd SFP:are ställa sig upp och applådera varje gång någon skuldbelägger offret, det vill säga finlandssvenskarna?

MICHAEL PALINS rollfigur i "Life of Brian" får mig som sagt att tänka på det mindretal österbottningar som ägnar sig åt självspäkning, men också på de sydfinlandssvenska avbönsprofeterna. De där som kräver vår avbön för något grymt vi sägs ha utträttat mot finnarna men själva inte har den blekaste aning om.

Om Skuthälla & Co själva anser sig ha blickat för mycket mot Sverige och därmed sårat de finskspråkiga får de väl riva sina kläder och strö aska i sitt hår. Själv sällar jag mig inte till självspäkarna. Självdevalveringen har vind i seglen, men jag tänker inte lämna något bidrag. ♦

PS. Jag har mitt rikssvenska tv-utbud på kanalplatserna 73 till 79. Det beror på att jag inte vet hur man flyttar fram dem, eller om det ens är möjligt. DS.

Artikelförfattaren

Bertel Nygård är kulturchef på Vasabladet.

Adress: Sandögatan 20 (Pb 52), 65101 Vasa.

Tfn: (06) 784 8284 (kultur)

E-post: bertel.nygard@vasabladet.fi